

Fra Klubbens besøg hos Nordisk Film

Torsdag den 3. april 2014

Nordisk Film har adresse Mosedalsvej i det område, der for godt 100 år siden var Valby Mose. I en anden mose, Tangmosen, et par kilometer syd for Dragsholm slot, fødtes i 1863 i et lerklinet daglejerhus den Ole Olsen, der ad snørklede omveje skulle blive verdensberømt som skaberen af verdens ældste stadig aktive filmselskab.

Ole Olsen var markedsgøgler, og hans første store scoop fulgte af attentatet i 1885 på konseilspræsident Estrup: Familie Journalen havde en livagtig tegning af begivenheden; Olsen lejede en ”panoramakasse” med forstørrende linser, tog til Næstved før Familie Journalen kom frem, og viste billedet på markedet for 2.600 mennesker, der hver betalte 10 øre! 260 kr. var mange penge i 1885. - Det var opdagelsesrejsernes tid og Stanleys og Livingstones oplevelser gav ideen til en ”Negerkaravane” bestående af 14 afrikanske søfolk, der senere blev afløst af vilde dyr. Karavanen gik fra Danmark gennem Tyskland og Sverige i et sandt triumftog, og Olsen blev direktør for det nyoprettede Malmø Tivoli.

De første levende billeder var vist i København i 1896. I 1904 oprettes Københavns første biograf Kasanova på Østergade, dog uden Olsen, der først fik sin biografbevilling lidt senere og åbnede sit ”Biograf-Theater” på Vimmelskaftet 47 i 1905. Der var forestilling hver ½ time, og hver forestilling bestod af flere film: feks Høst, Danmark, Fiskerliv i Norden, Mellem Aber og Bjørne og En Foræring til min Kone. Men det blev vanskeligt at blive ved med at skaffe de mange film. Ole Olsen begyndte at lave dem selv på nyindkøbte kameraer fra Paris. Kort tid efter – 29. januar 1906 – døde Christian IX. Olsen fik tilladelse til at filme både i Christiansborg Slotskirke og under begravelsestoget hele vejen til Roskilde. Folk stod i kø flere dage ved Vimmelskaftet for at se filmberetningen.

Allerede i Nordisk Films første år – 1906 – producerede Olsen 32 små spillefilm på Mosedalsvej. Fremkaldelsen foregik i en vaskebalje i privaten indtil der oprettedes et filmteknisk laboratorium i Frihavnen i det toldfri område. Til området importeredes råfilm, der brugtes til kopiering af originalfilmene, hvorefter kopierne eksporteredes, alt uden om de danske toldsatser.

Klub 60+

Pensionistforening for tidligere medarbejdere i Fødevarerministeriet og for nuværende 60+ -medarbejdere

Nordisk Film etablerede i 1907 en filial i London; New York fulgte hurtigt efter. Man fik afdelinger i Berlin, Barcelona, Buenos Aires og Paris etc. Filmenes indhold – især deres slutning – afpassedes efter disse markeder. Copyright fandtes ikke, og man søgte derfor et passende logo. Det blev en jordklode med Copenhagen skrevet rundt langs Ækvator. På jordkloden stod en levende isbjørn fra et cirkus på forbenene. Logoet indledte filmene, men det blev også lagt ind i handlingen, i et askebæger eller et vindue, så oprindelsen kunne dokumenteres.

Vores to guider fortalte levende om filmproduktionen og berettede mange anekdoter om, hvordan optagelserne var blevet til. Film vil jo altid være en illusion og vise en "virkelighed", der ikke findes. En scene, hvor skuespilleren løber forbi en husrække skarpt forfulgt af en politibil, viste sig at være et kort gadeforløb på 20-30 meter. Således også den måske mest kendte film: Den 10 minutter lange "Løvejagten på Elleore" er bl.a. optaget i Charlottenlund Slotspark og på øen Elleore i Roskilde Fjord. De to løver kom fra Hamborgs Zoologiske Have. Løverne fik ikke føde under transporten. De var sultne og gik straks til angreb på de får, som en landmand havde til at græsse på Elleore samt et gedekid og et æsel, inden de blev nedlagt af to kæderygende storvildtjægere i tropeuniform. Den sorte "boy" var så uheldig at vælte en stuepalme i potte, som sammen med en del andre stuepalmer skulle illudere tropevegetation. – Ingen af dyrene overlevede -. Justitsminister P. A. Alberti mente, at der var tale om dyremishandling og forbød visning af filmen. Det gjorde ikke så meget, for filmen gik sin sejrsgang i udlandet og indtjente store summer. Da den et år efter frikendtes, var filmen allerede forældet. Vi så "Løvejagten på Elleore", under kyndig vejledning fra guiderne om alle de fejl, der var begået, i hvert fald set med nutidens øjne. Vi så endvidere originale kostumer fra Olsen Banden og Matador.

Oprindeligt foregik optagelserne udendørs for at få tilstrækkeligt med lys, men snart byggede man huse med glastag og glasvægge, så man blev uafhængig af vinden, der tidligere fik kulisserne til at svaje. I det bevarede og restaurerede Scene II fik vi orientering omkring kulisserne, som var brugt til filmoptagelser i sin tid. Der stod også et af de gamle håndsvingsdrevne kameraer. Lidt længere henne ad gaden fik vi lejlighed til at bese en bevaret garderobe, som havde tilhørt tidens absolutte verdensstjerne, Valdemar Psilander. Hans portræt blev trykt på tusindvis af postkort, der solgtes bl.a. i Tyskland, Rusland og USA. Han kom til Nordisk Film i 1911, men i 1917 blev samarbejdet afbrudt. Han nåede at indspille 84 film, feks "Ved Fængslets port", "Evangelieemanden", eller den bedst kendte "Klovnen" fra 1917.

Klub 60+

Pensionistforening for tidligere medarbejdere i Fødevarerministeriet og for nuværende 60+ -medarbejdere

Han døde i 1917 under mystiske omstændigheder. Han afløstes af nordmanden Gunner Tolnæs i ”Maharajaens Yndlingshustru”.

Stumfilmens absolutte internationale diva var Asta Nielsen, hvis debutfilm ”Afgrunden” fra 1910 med Poul Reumert var produceret af konkurrenten Kosmorama. Hendes næste film var produceret af en anden konkurrent Fotorama i Århus. For Nordisk Film lavede hun kun to film ”Balletdanserinden” og ”Mod Lyset”. Derefter gik hun til den ny tyske filmindustri, som Olsen ikke kunne eller ville matche honorarmæssigt. Under 1. verdenskrig gik det ned ad bakke for Nordisk Film, og virksomheden trådte i likvidation i 1929.

Og det havde nok været slutningen på Isbjørnens eventyr, hvis ikke vekselierer Carl Bauder var trådt ind. Han havde to ting: Firmaet Danske Olie-møller og Sæbefabrikker samt tonefilmpatentet. Indtil 2. verdenskrig blev det nye tider for Isbjørnen. Danmarks første tonefilm ”Præsten i Vejlbj” efterfulgtes af en stribe tone- og musikfilm med en række folkekære kunstnere: Marguerite Viby, Hans W. Petersen, Hans Kurt, Liva Weel osv. osv. Under krigen schalburgteredes Nordisk Films bygninger på Mosedalsvej. - Carl Bauder døde, men hans kronprins, Holger Brøndum, overtog roret.

En af de første nye socialrealistiske film var ”Ditte Menneskebarn”. I januar 1946 kom Erik Balling til Nordisk Film. Han blev i den grad grebet af filmarbejdet, at han blev der de næste 40 år. Han laver sin sidste film i 1983.

I mellemtiden er et vældigt galleri af film og filmskuespillere rullet forbi og Nordisk Film har tilpasset sig den tekniske og forretningsmæssige udvikling. Ved 50-års jubilæet blev Danmarks første farvefilm ”Kispus” med bl.a. Helle Virkner optaget. Den havde premiere på 25-års dagen for den første tonefilm 7. maj 1956. Straks efter gik Balling i gang med ”Qivitoq”, der havde premiere på selve 50-års fødselsdagen 6. november 1956 i Paladsteatret.

I 1951 kom den nye udfordring – fjernsynet – og Gabriel Axel lavede en filmversion med Clara Pontoppidan af teaterstykket ”En kvinde er overflødig”. I 1958 kom Bent Fabricius Bjerre til som huskomponist. Han skrev musikken til ”Poeten og lilleemor”. Ghita Nørby kom også til og spillede i ”Den kære Familie”. Og så gik det slag i slag med bl.a: ”3 piger i Paris”, ”Sommer i Tyrol” og ”Martha”, som er en slags optakt til Fredefilmene og ”Olsen Banden”.

Klub 60+

Pensionistforening for tidligere medarbejdere i Fødevarerministeriet og for nuværende 60+ -medarbejdere

Isbjørnen kom igen i økonomisk krise, men havde nu ikke længere nogen rig onkel: Oliemøllen var på vej ned og måtte lukke. Og filmbranchens forhold til fjernsynet var ikke godt. Men så fik DR's Niels Jørgen Kaiser ideen at overføre Englands "Coronation Street" til dansk tv. Det blev til "Huset på Christianshavn" i 84 afsnit produceret af Nordisk Film.

Efter Kaiser blev Jørgen Ifversen Danmarks radios nye underholdningschef. Han og Balling fik iværksat en udsendelsesserie om udviklingen i en provinsby fra 1929 til 1970'erne, altså Matador, som stadig genudsendes. Til Matador opbyggedes en kostbar kulisse i form af en gade med ægte brosten lagt af et brolæggerfirma. For enden af gaden ses en overdimensioneret udgave af urskiven fra Københavns rådhusårn. Den blev brugt i Olsen Banden.

Julesnestormen 1980 lagde Matadorkulissen ned, men den blev rejst op igen, og de sidste optagelser til Matador kom også i "kassen".

Erik Ballings sidste film blev "Midt om natten" efter en ide af Kim Larsen og med Kim Larsen og Erik Clausen i de to hovedroller.

Ved slutningen af rundvisningen så vi de studier, hvor udsendelsen "Nat holdet" skulle optages senere på dagen med Anders Breinholt og med statsministeren som gæst.

Men Isbjørnen fortsætter og fortsætter og er et eksempel på en enestående evne til at kunne tilpasse sig og absorbere udviklingen: Det begyndte med stumfilm på verdensplan, så talefilm, så farvefilm, derefter fjernsynsfilm af forskellig art og tegnefilm f. eks. "Asterix". Isbjørnen samarbejder med flere filmselskaber og tv'et og slår sig i 2002 – igen – sammen med Egmont Entertainment. Derfor står der Egmont på produktionen. Senest er Billeluggen flyttet ud til Nordisk Film.

Det uforglemmelige besøg hos verdens ældste fortsat aktive filmselskab sluttede med kaffe og kage i kantinen.